

felvetés nem lehet éppoly része a tudománynak, mint egy részletkérdés nagy apparátussal tűzdelt feldolgozása? — Természetesen nem az impresszionista, szépelgő esszé feltámasztására gondolok, hanem a műfaj korszerű, elméleti igényű újjáformálására, mert igen nagy szükség lenne rá! Nem titok, hogy diákok, érdeklődők még mindig inkább Szerb Antalból ismerkednek e korszakkal is, mint a mi írásainkból. Pedig a felvilágosodás kutatása nagyot lépett azóta, jelentős eredményeink vannak, gazdagabb, színesebb lett a korszak képe. Meg kell keresnünk azt a módot, azt a műfajt, amelyben eredményeink mellett kutatásaink izgalmát, problémáinkat is feltárhatjuk, megszerettethetjük és kultúránk szerves részévé avathatjuk ezt a modern, sokszínű korszakot.

★

SZEGEDY-MASZÁK MIHÁLY

Jelenleg irodalomoktatásunk két önmagában mechanikus elemre tagolódik: történeti adatra és szinkron műelemzésre. Az irodalomtörténeti adat önmagában véve nem több holt ismeretnél. A tanulókat arra kell nevelni, hogy megtanulják a műalkotások élő befogadását. A múltban írott mű azonban csak úgy képes esztétikai viszonyba lépni a mai olvasóval, ha az *történelmi* szemlélettel közelíti meg, az esztétikum úgy hat rá, mint „az emberség emlékezete”, „az emberiség fejlődésének öntudata”.

Az eddig megjelent műelemzések többsége valóban nem nevel történelmi szemléletre, holott ez lenne a marxista elemző módszer leglényegesebb követelménye. Tisztában kell azonban lennünk azzal, hogy a történeti adathoz és a szinkron elemzéshez képest a történelmi szemléletre nevelő elemzés nem e két önmagában mechanikus elem összege, hanem magasabb szint, s ezt a minőségi ugrást nemcsak az oktatásban, hanem még a tudományban sem lehet egy nekifutással megtenni. Az egyetemi oktatók közül többen (pl. Király István vagy Németh G. Béla) döntő lépést tettek e cél elérésében.

Rendkívül bizonytalanul, igen szerényen azt tételezném fel, hogy az iskolai műelemzés elképzelhetetlen a következő mozzanatok nélkül:

1. magának a műnek a szerkezeti elemzése
2. a mű elhelyezése az életműben
valamely áramlatban és korszakban
valamely műfajon és műnemen belül
3. a műben adott emberi létértelmezés különös és általános jellemzése.

★

HONFFY PÁL

Számos bírálat érte a hozzászólásokban középiskolai irodalom-tankönyveinket. A Tankönyvkiadó szerkesztői örülnek a *konkrét* bírálatoknak és javaslatoknak (mint amilyen például Mezei Mártáé is), de nem sok értelmét látják a tankönyveket *általánosságban* hibáztató, nemegyszer megalapozatlan, szubjektív ítékezéseknek.

Jelenlegi tankönyveink a Művelődésügyi Minisztérium és az Országos Pedagógiai Intézet irányításával készültek; azok a tananyag megválogatásában és elrendezésében a tantervek előírásait és szellemét követik. Megjelenésük idején csaknem mindenki elismerőleg nyilatkozott róluk.

A tankönyv: dokumentum is, amely egy bizonyos iskolapolitikai, tantárgyfejlettségi állapotot rögzít. Lehet, hogy az 1965-ös helyzethez képest mára már változtak némelyest az irodalomoktatásunkat irányító elvek, és sokat fejlődött az egyes tanórákon megformálódó metodikai gyakorlat. A tankönyvek azonban nem változnak (nem is változhatnak) állandóan, nem képesek teljes mértékben tükrözni az élet dinamizmusát, és ezért tapasztalható bizonyos fázisbeli lemaradás a tankönyvek kárára. Ezt azonban a tanárok élő gyakorlatának kell megszüntetnie, mert a tankönyv korántsem az egyetlen